

Nijsbrief | Hjerst 2024

Sterker mei natuer! Natura 2000 Friese Merengebiet

Provinsje Fryslân, Wetterskip Fryslân, It Fryske Gea en Staatsbosbehear werken samen aan natuurherstelmaatregelen in de drie Natura 2000-gebieden in de Friese meren. In deze nieuwsbrief leest u welke werkzaamheden dat zijn, wanneer ze uitgevoerd worden en wat u daarvan merkt.

Nieuwsbrief digitaal ontvangen?

Dit is de laatste nieuwsbrief op papier. Wij stappen over naar een digitale nieuwsbrief. U kunt zich hier aanmelden om jaarlijks op de hoogte te blijven van de werkzaamheden in het Natura 2000 Friese Merengebied. Ga naar www.fryslan.frl/natura2000.

Wat is Natura 2000?

Bysûndere natuer om grutsk op te wêzen

Natura 2000 is een netwerk van Europese topnatuur met bijzondere dieren en planten. Er liggen 20 Natura 2000-gebieden helemaal of gedeeltelijk in Fryslân. Het Friese Merengebied bestaat uit drie Natura 2000-gebieden in de Fluezen, Oudegaasterbrekken en omgeving, de Witte en Zwarte Brekken en het Sneekermeergebied. Vanwege de bijzondere natuur worden deze gebieden extra beschermd.

Beheerplan

De maatregelen in en rond deze Natura 2000-gebieden zorgen voor een sterke en veerkrachtige natuur. En dat is belangrijk. Want als wij goed zorgen voor natuur, dan zorgt de natuur voor ons.

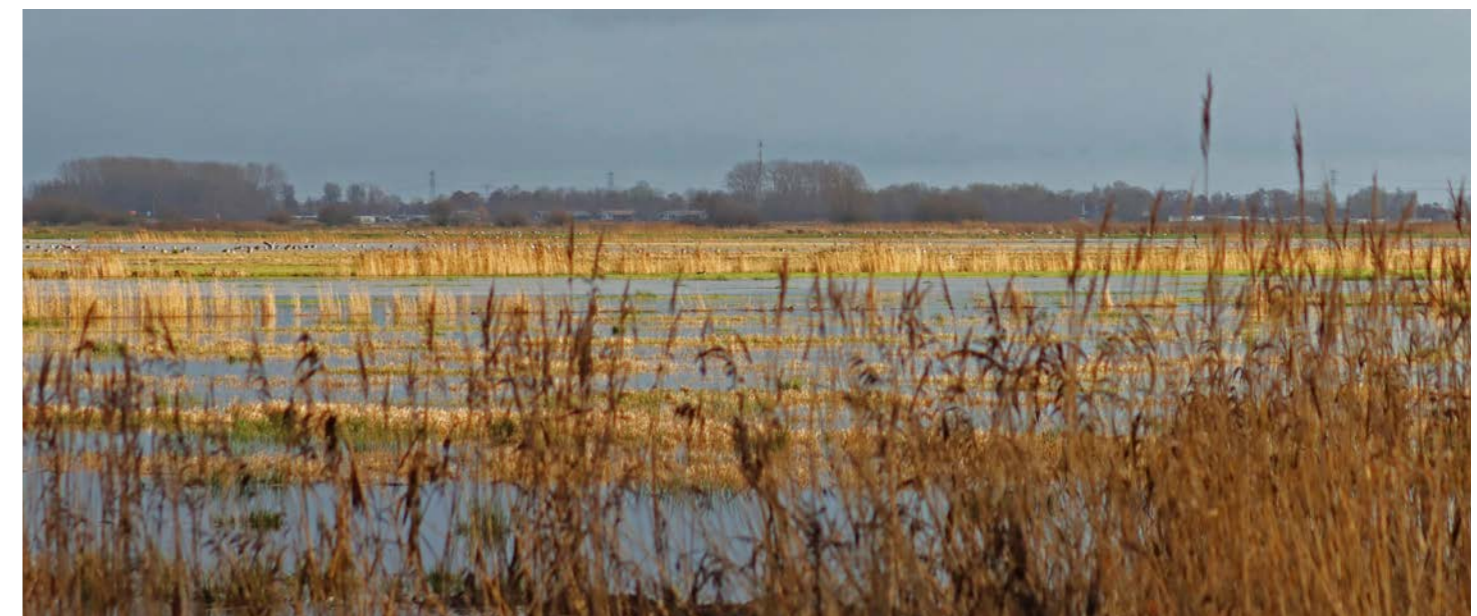
De maatregelen zijn opgenomen in een beheerplan. In dit plan staat wat de belangrijke planten, dieren en leefgebieden in het gebied zijn en welke maatregelen we moeten treffen om die te behouden of te versterken. Zo'n beheerplan geldt voor een periode van zes jaar.

Het tweede beheerplan voor de drie Natura 2000-gebieden in de Friese meren is in juli 2023 vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Fryslân. Het beheerplan is tot stand gekomen in overleg met belanghebbenden uit de omgeving, zoals agrarische ondernemers, gemeenten en natuur-, recreatie- en waterbeheerders. De provincie weegt alle belangen af. Het natuurbelang is doorslaggevend, maar de provincie kijkt nadrukkelijk ook naar de gevolgen en mogelijkheden voor andere belangen, zoals landbouw, bedrijven en recreatie. In de beheerplannen worden ook de maatregelen die genomen moeten worden voor natuurherstel benoemd. Het beheerplan is te vinden op: fryslan.frl/natura2000.

Tegearre oan it wurk!

Provinsje Fryslân, Wetterskip Fryslân, It Fryske Gea en Staatsbosbehear vormen met elkaar het uitvoeringsteam van het N2000 Beheerplan Friese Merengebied. Elke dag werken we samen aan een gezonde en veerkrachtige natuur. Hier werken we het komende jaar aan:

- Voldoende geschikt leefgebied voor broedvogels zoals kempfaan en porseleinhoen. Meer leefgebied betekent dat er ook meer ruimte voor andere vogels is om eieren op een goede plek uit te broeden en hun jongen op te laten groeien.
- Voldoende rust voor overwinterende vogels zoals de smient. Zo kunnen smienten en andere watervogels voldoende eten, rusten en ongestoord ruïen (van verendek wisselen).
- Voedsel- en slaapgebied beschermen en creëren voor de noordse woelmuis, de meervleermuis en de bittervoorn. Voor de meervleermuis gaat het specifiek om gebied voor voedsel (foerageergebied). Meervleermuizen zoeken boven het water naar insecten.

Afronding project

Natuur = Meer rond Galamadammen

In het project, dat is uitgevoerd in de boezemmeren Fluezen en Morra, is op verschillende locaties in totaal 20 hectare aan slenken en luwe ondiepe waterzones gerealiseerd. Daarnaast is winterpolder 'Galamadammen-Oost' vernat en worden in het voorjaar en zomer de waterpeilen beheerst verhoogt.

In het najaar van 2024 wordt de polder 'Lânsein' vernat en op een hoger peil in voorjaar en zomer gebracht. De inrichtingsmaatregelen voor deze meren dragen bij aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water, meer waterberging en natuurontwikkeling. Het project is met Europees geld tot stand gekomen.

Topografische kaart van gebied rond Koudum waar op verschillende plaatsen op de kaart aangegeven is wanneer de werkzaamheden uitgevoerd zijn in de Fluezen, it Far, polder Lânsein, Ald Karre, Galamadammen, De Oarden en Morra.

Ziet u een gele boei? Vogelrustgebied!

In de winterperiode komt u gele boeien tegen op verschillende plekken in de Friese meren en Alde Feanen. Deze boeien markeren de vogelrustgebieden voor een groot aantal bijzondere vogelsoorten. Bijvoorbeeld de wintertaling, de slobend en het nonnetje. Tussen 1 oktober en 1 april vragen we u deze gebieden niet in te varen.

Watervogels overwinteren in vogelrustgebieden

Verschillende kwetsbare watervogels overwinteren graag in de Friese meren. Soms kan één boot of persoon vanaf enkele honderden meters al voor genoeg verstoring zorgen om de vogels zelfs te laten opvliegen. Elke keer dat de vogels verstoord worden, verliezen ze wat van hun opgebouwde reserves. En die reserves hebben ze juist hard nodig om in het voorjaar weer verder te kunnen vliegen naar hun zomerverblijven om daar te nestelen. Bij te veel verstoring gaan vogels een gebied uiteindelijk gaan mijden.

Tussen 1 oktober en 1 april niet invaren a.u.b.

De vogelrustgebieden liggen in de Natura 2000-gebieden Snitser Mar en omgeving, de Wite en Swarte Brekken, de Aldegeasterbrekken, de Fluezen en de Alde Feanen. Ze liggen langs de ondiepe randen van de meren. De drukkere vaarroutes en vaargeulen blijven gewoon toegankelijk.

Om de vogelrustgebieden te verbeteren, hebben we dit jaar 46 extra boeien gelegd. Zodat het nog duidelijker is waar je niet in moet varen. Ook hebben de boeien een nieuw uiterlijk gekregen met een slobend in een opvallend schild en de tekst 'Ik rust!'. De hele winter kunt u op en rond het water én online informatie vinden over de vogelrustgebieden.

Onderzoek naar bronnen van verstoring en jacht, visserij en populatiebeheer

Het is niet (voldoende) duidelijk wat het effect is van menselijke activiteiten op vogels in het Natura 2000 Friese Merengebied. Daarom wil de Provincie Fryslân hier onderzoek naar laten doen. Met name in een open gebied, zoals het merengebied, zijn vogels meer gevoelig voor verstoring. Verstoring kan tot gevolg hebben dat de populatiegrootte of de populatiedichtheid afneemt.

We werken samen in een werkgroep met HISWA-RECRON, het Watersportverbond, Recreatieschap de Marrekrite, de Bond voor Friese Vogelwachten, Staatsbosbeheer en It Fryske Gea aan dit onderzoek. De effectiviteit van de vogelrustgebieden nemen we daar ook in mee.

Met de resultaten van het verstoringsonderzoek hopen we een overzicht van maatregelen te krijgen om het effect van verstoring te verminderen of weg te nemen. We starten in het eerst kwartaal van 2025 met het onderzoek en verwachten de eerste resultaten eind 2025. Mogelijk ziet u in 2025 'vreemde vogels' in het veld of op het water die geconcentreerd de vogels in de gaten houden. Deze behoren tot de bijzondere soort 'onderzoeker'.

Kijk voor meer informatie en een kaart met de gebieden op: www.fryslan.frl/vogelrustgebied

Naar een natuurlijker peilbeheer

Bij de natuur van de Friese meren horen open gebieden met moerassige en drassige stukken en veel water. Het merengebied vormt een karakteristiek onderdeel van het systeem van de Friese boezem (stelsel van meren, kanalen en vaarten). In de afgelopen eeuw zijn er ingrijpende veranderingen in het boezemsysteem geweest. Het peil is veel minder dynamisch.

Vanwege de inzet van het Hooglandgemaal in Stavoren in 1967 is de dynamiek van het waterpeil in de Friese boezem heel beperkt. Om wateroverlast en watertekorten in Fryslân te voorkomen wordt een vast peil van 0,52 meter onder NAP nagestreefd. Riet- en andere moerasvegetaties kunnen slecht tegen dit streefpeil en komen daardoor maar weinig voor. Een meer natuurlijk peilregime, met een duidelijk verschil tussen hoger winterpeil en lager zomerpeil, is gunstig voor veel soorten (bijvoorbeeld porseleinhoen, noordse woelmuis).

In het Sneekermeergebied doet Staatsbosbeheer een onderzoek naar dynamisch peilbeheer in de Tsjebbeolder. Ook op andere plaatsen kijken we naar de mogelijkheid om locaties met flexibel peilbeheer in te richten.

Hoe doen we dat? We kijken op perceelniveau of een dynamischer peil mogelijk is. Als dit het geval is, kan het zijn dat u een perceel onder water ziet staan. We beginnen met het onderzoeken van percelen in eigendom van Staatsbosbeheer en It Fryske Gea. Later breiden we dit uit met percelen die in particulier bezit zijn. Het peil wordt niet zomaar veranderd, dit gaat altijd in overleg met grondeigenaren.

Aan de zuidkant van de Fluezen is in 2023 al een project uitgevoerd. Een "bûtlân" van It Fryske Gea is opnieuw ingericht. De nieuwe molen ondersteunt daar het peilbeheer.

It Sân: update

It Sân, een inham van de Fluezen, is een aantal jaar geleden afgesloten van het grote boezemmeer. Het peil is dynamisch, de oevers zijn verflauwd en afgerasterd om de rietgroei te stimuleren. Nu, 5 jaar verder, is de waterkwaliteit zichtbaar verbeterd en gaat het met het waterriet de goede kant op. Maar we zijn er nog niet. De groei van andere onderwatervegetatie, zoals de breedbladige fonteinkruiden, blijft achter.

Daarom blijft de afsluiting langer in stand, zodat It Fryske Gea met peildynamiek de riet- en plantengroei beter kan stimuleren. Er wordt komend jaar ook onderzocht of het zinvol is om een deel van de bodemwoelende vis weg te halen, zodat de planten meer kans krijgen om in helder water te kiemen en groeien. Daar zijn in de Alde Feanen goede ervaringen mee opgedaan. Hopelijk zorgt het hier ook voor verbeteringen.

Helpt u mee aan de Friese topnatuur?

Gezocht: eigenaren van percelen in Natura 2000-gebieden

Veel percelen in de Natura 2000-gebieden zijn het eigendom van It Fryske Gea en Staatsbosbeheer. Zij leveren een belangrijke bijdrage om de biodiversiteit, die in het Natura 2000 Friese Merengebied te vinden is, te verbeteren en te beschermen. Maar ook percelen in particulier eigendom kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het behoud en herstel van biodiversiteit. In het Friese merengebied gaat het om dit bijna honderd verschillende particuliere eigenaren.

Wilt u, als eigenaar van een perceel in dit gebied, ons helpen? Wij maken graag een afspraak met u om te bespreken hoe uw perceel (nog beter) bij kan dragen aan de Friese topnatuur. U kunt namelijk door uw perceel anders te beheren of anders in te richten echt het verschil maken.

Neem contact op met Hennie Roos voor het maken van een afspraak via telefoon 058-292 87 23 of via mail h.roos@fryslan.frl.

Binnenkort valt bij perceeleigenaren een brief met uitnodiging om met ons in gesprek te gaan op de mat.

Werken aan biodiversiteit binnen onze Friese meren

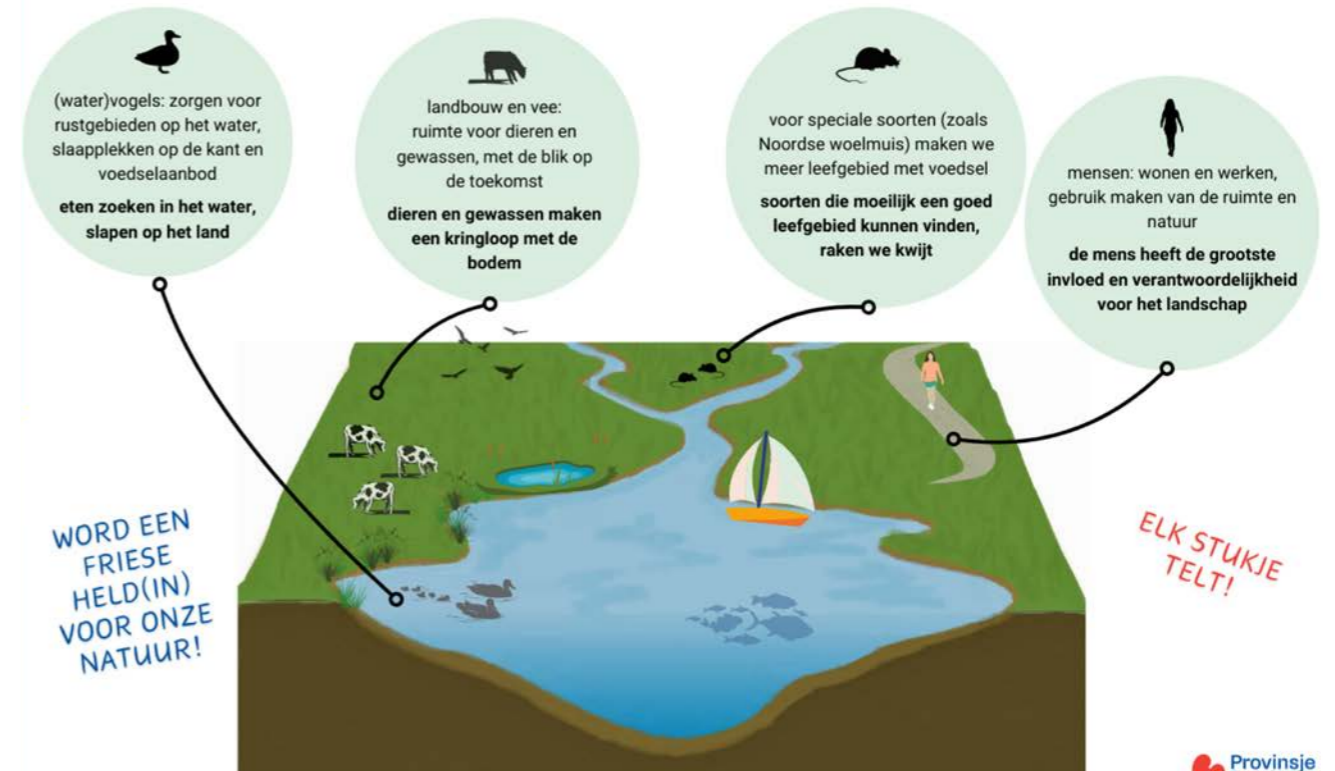

foto: Wesley Overman

UITGELICHT

De noordse woelmuis

In Nederland leeft een soort van de familie van de woelmuizen, die nergens anders voorkomt. De soort wordt met uitsterven bedreigd. Deze populatie noordse woelmuizen (NWM) wordt gezien als een overblijfsel uit de laatste ijstijd van zo'n 10.000 jaar geleden. Noordse woelmuizen zijn niet schadelijk voor de landbouw en voor tuinen. Het verspreidingsgebied van de NWM krimpt en versnipperd steeds meer.

Hun concurrenten – veldmuis, aardmuis en rosse woelmuis - zitten liever hoog en droog. De Noordse woelmuis woont graag in de nattere, koelere stukjes met langer gras. Daarmee zijn ze onderdeel van de natuurlijke, gezonde kringloop op extensieve graslanden en drassige randen.

DNA-onderzoek

In heel Fryslân en dus ook in het merengebied is de aanwezigheid van de NWM onderzocht. Onderzoekers hebben muizen uitwerpselen opgespoord en geanalyseerd op DNA-sporen. Dat is een nieuwe techniek die voor het eerst op grote schaal in Fryslân is uitgevoerd.

Concurrentie

Hier en daar zijn nog keutels van de Noordse woelmuis gevonden, maar vaak zijn op plekken waar ze vroeger zaten, vooral keutels van concurrerende soorten te vinden. NWM zijn erg gevoelig voor concurrentie van andere muizen, zoals aardmuizen en veldmuizen. Een van de maatregelen om de NWM te helpen is het zo nu en dan onder water zetten van hun leefgebied. Het zijn namelijk goede zwemmers en andere concurrerende muizen houden niet van nattigheid en zoeken een drogere plek.

Skareilân aantrekkelijk maken

In het Sneekermeer liggen meerder eilanden, zoals het Skareilân. Samen met Recreatieschap Marrekrite en Staatsbosbeheer hebben we een plan gemaakt om het Skareilân aantrekkelijker te maken voor noordse woelmuizen. Dat doen we door het middelste deel van het eiland niet alleen rustig maar ook goed nat te houden. Rond het middendeel wordt in de winter van 2024/2025 een ringsloot gegraven die daarbij helpt. In de nazomer heeft Staatsbosbeheer de rietmoerasplanten gemaaid, zodat het een open gebied blijft.